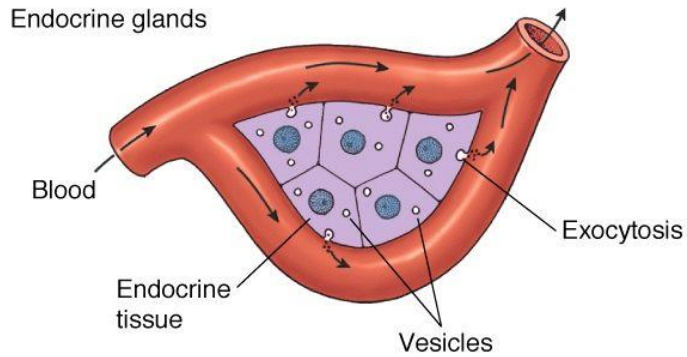

Endokrinní systém

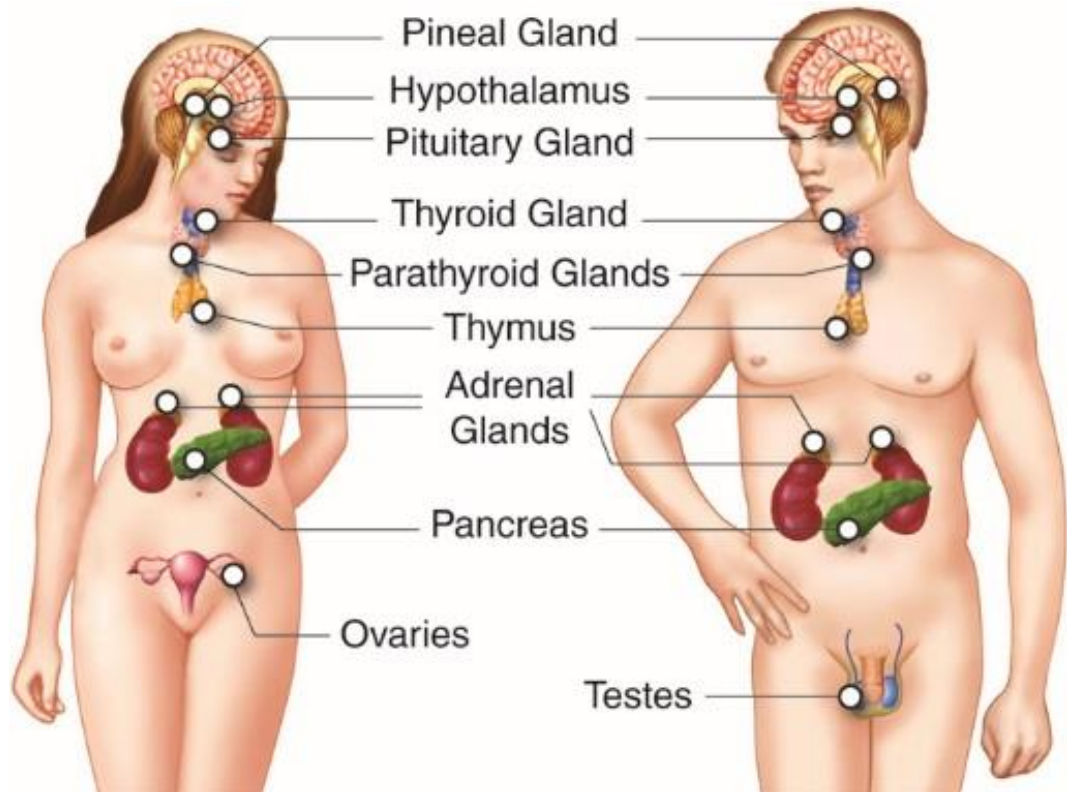
- endokrinní orgány
- endokrinní tkáně jako součást jiných orgánů (př. ovaria, testis, pankreas, ledviny, játra, placenta)
- izolované endokrinní buňky (př. DNES-difúzní neuroendokrinní systém střeva, srdce)
- neuroendokrinní buňky

Endokrinní žlázy

- **struktura**

- **trámce** žláзовých buněk
- bohatá síť krevních kapilár /fenestrované nebo sinusoidy/
- vazivo – vazivové pouzdro a vazivová septa

Endokrinní žlázy

CHAKRA GLANDS

SAHASRARA
CROWN CHAKRA

SPIRITUALITY
PITUITARY GLAND

VISHUDDHA
THIRD EYE CHAKRA

AWARENESS
PINEAL GLAND

AJNA
THROAT CHAKRA

COMMUNICATION
THYROID GLAND

ANAHATA
HEART CHAKRA

LOVE HEALING
THYMUS

MANIPURA
SOLAR PLEXUS CHAKRA

WISDOM POWER
PANCREAS

SWADHISTHANA
SACRAL CHAKRA

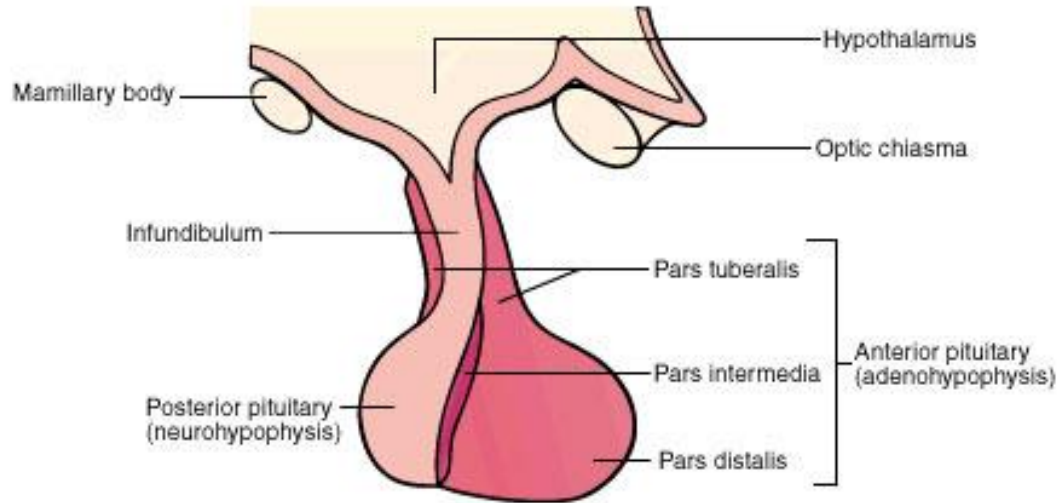
CREATIVITY
ADRENAL GLAND

MULADHARA
ROOT CHAKRA

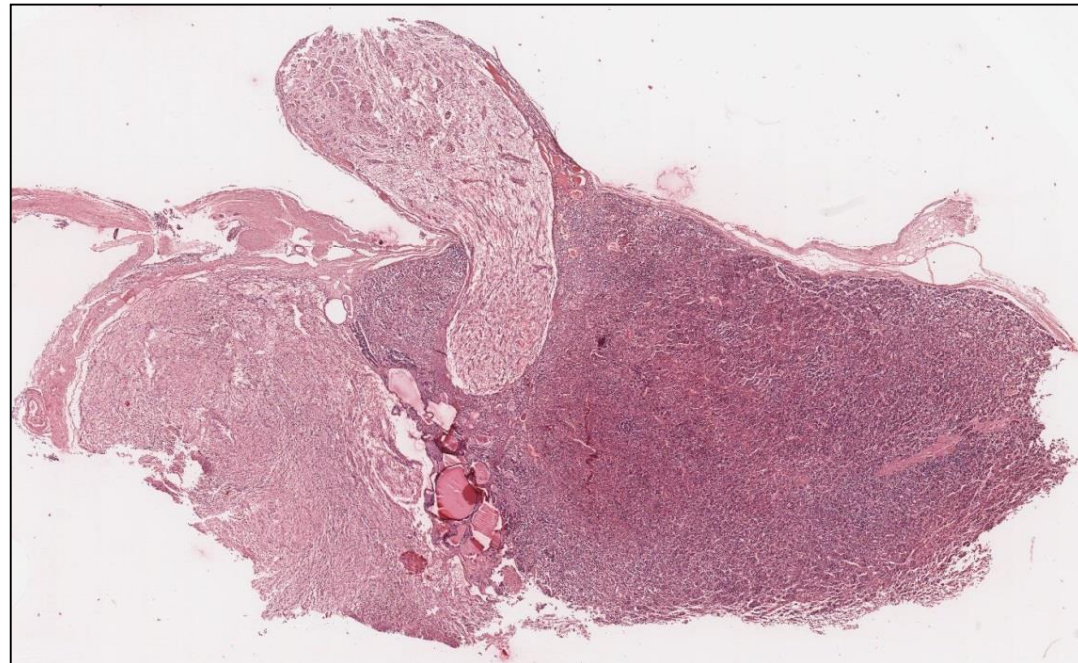
BASIC TRUST
GONADS

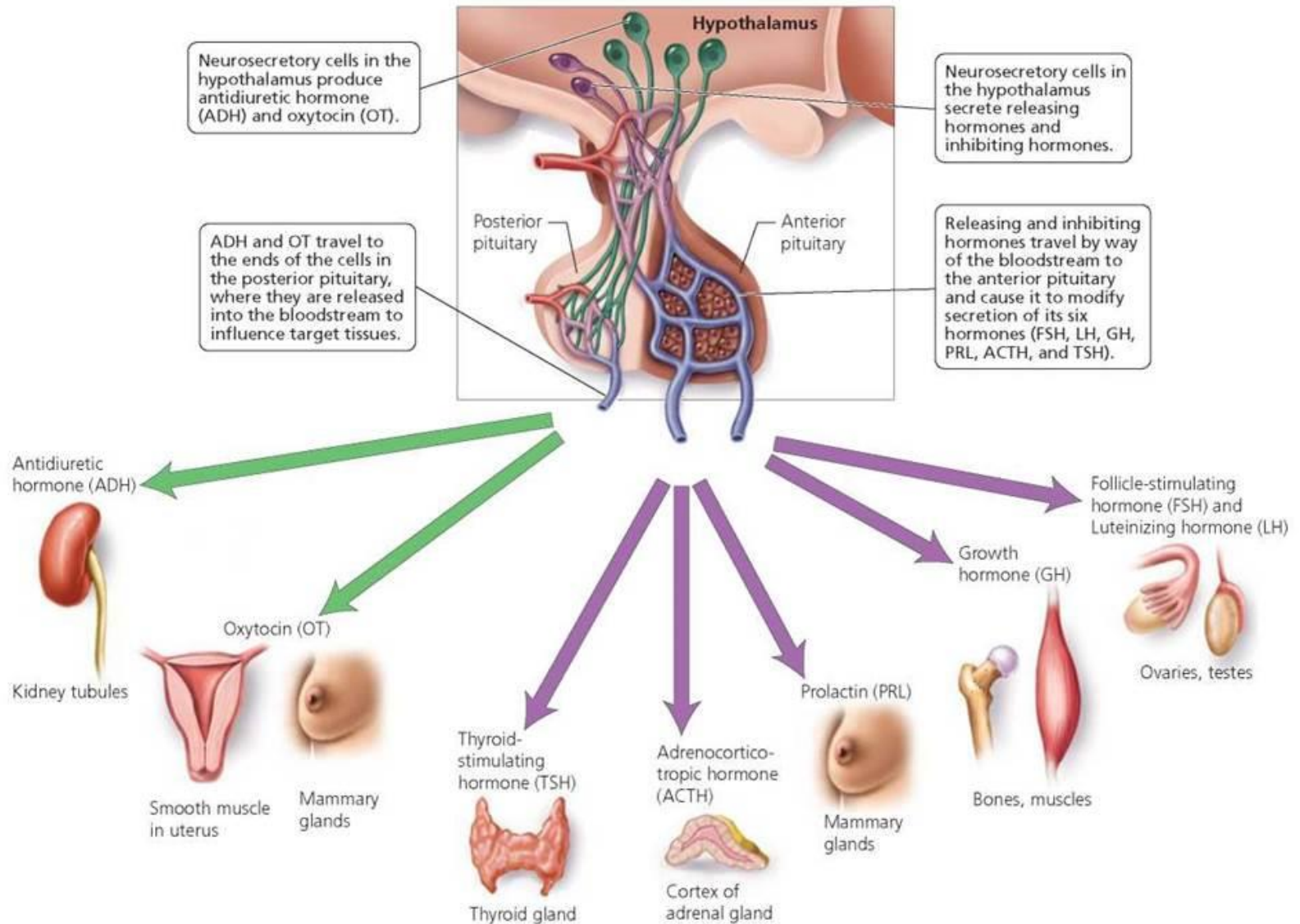
Hypofýza (*glandula pituitaria*)

Development of the Hypophysis

Hypofýza (*glandula pituitaria*) – základní hormony a místa jejich působení

Adenohypofýza - buňky

- **Chromofilní buňky**

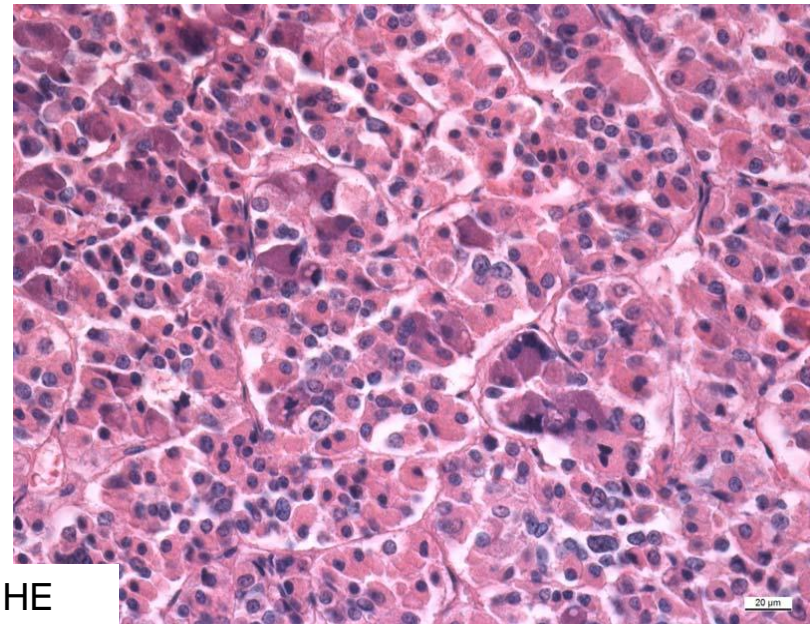
- Acidofilní buňky /produkce proteinů/

- *somatotropní* – růstový hormon (STH)
    - *mammotropní* (nebo laktotropní) - prolaktin

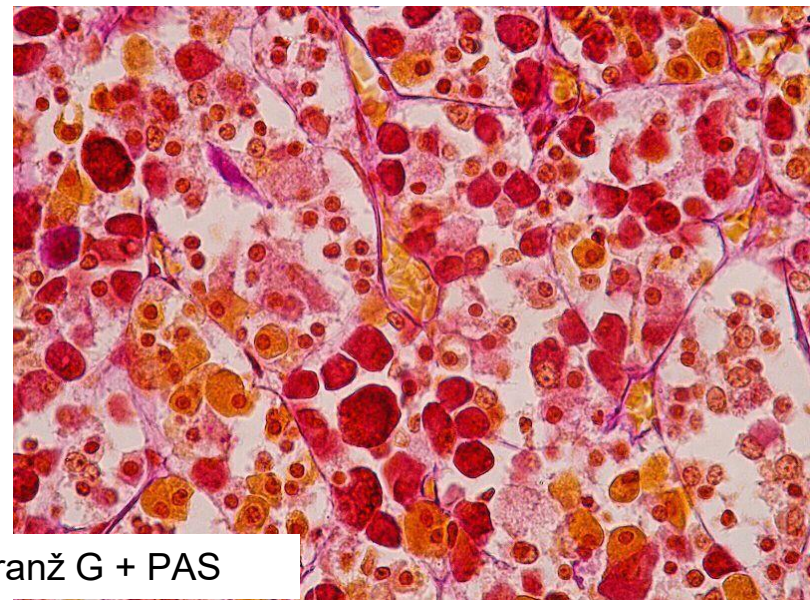
- Basofilní buňky /produkce glykoproteinů/

- *thyrotropní* - produkce TSH
    - *gonadotropní* - produkce FSH a LH
    - *kortikotropní* (nebo adrenokortikotropní)

- **Chromofobní buňky**

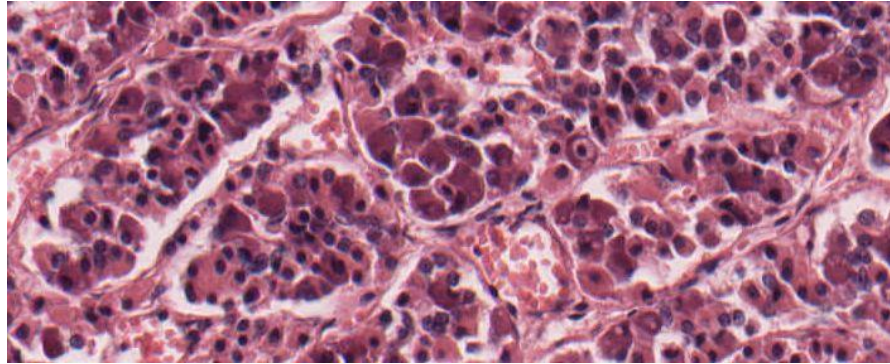

HE

oranž G + PAS

Adenohypofýza

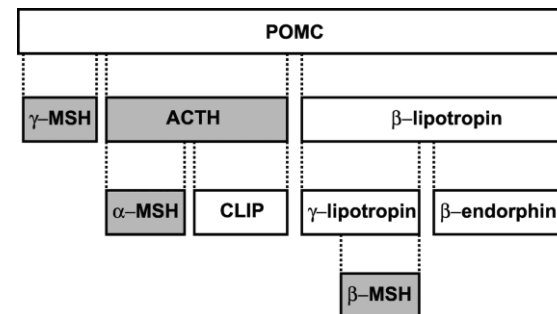

Acidofilní buňky (proteiny)

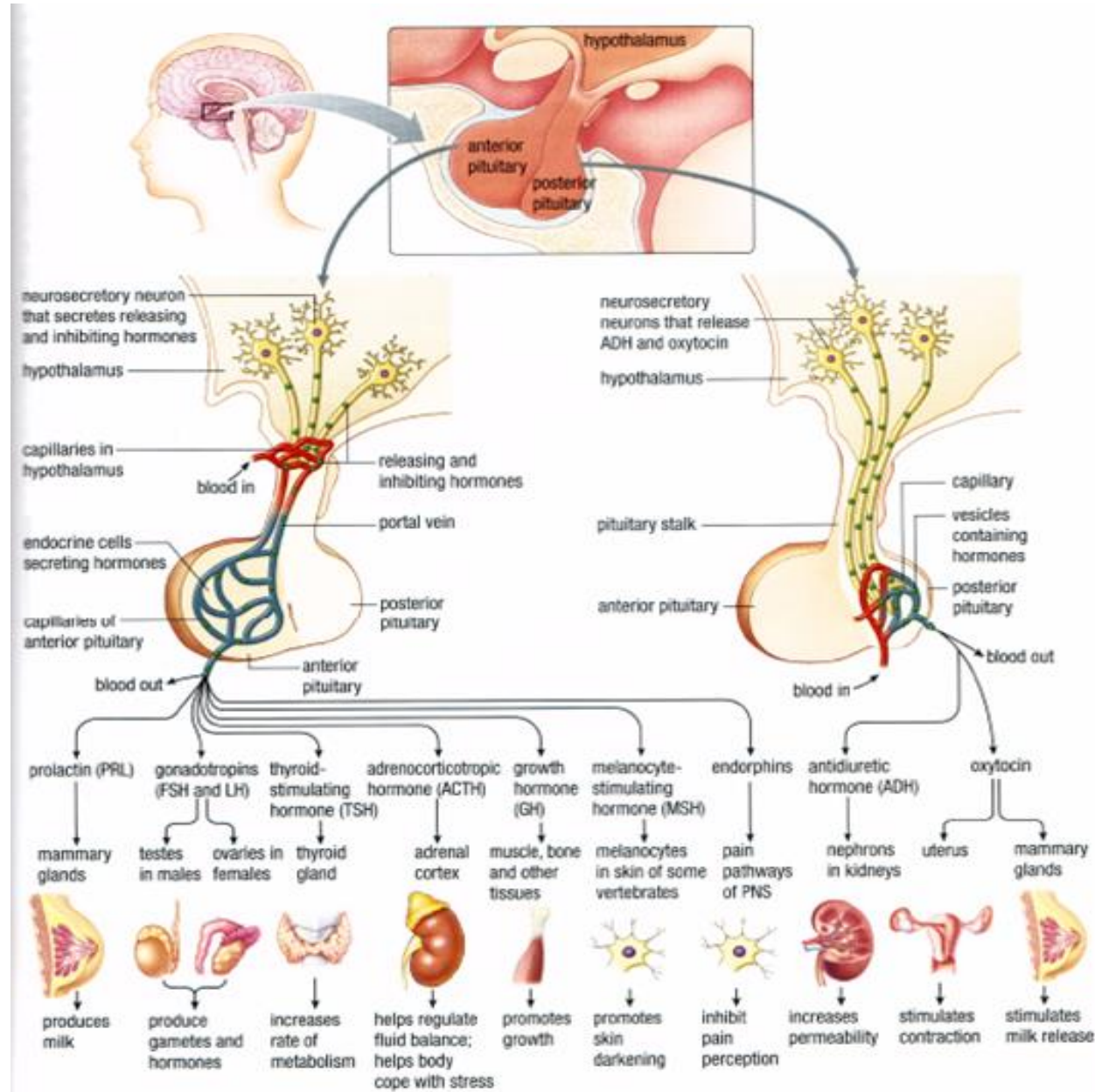
- růstový hormon - 191 AK
  - via peptidy *somatomediny* (játra, ledviny)
- prolaktin - 198 AK
  - rozvoj mléčné žlázy a produkce mléka

Basofilní buňky (glykoproteiny)

- FSH – 204 AK, LH – 200 AK
  - ovaria, testis
- TTH (TSH) - 201 AK
  - glandula thyroidea
- pro-opio-melanocortin (peptid ACTH - 39 AK)

Hypofýza – regulace, účinky hormonů na cílové tkáně, cévní zásobení

Hypotalamo-hypofyzární systém

ADENOHYPOFÝZA

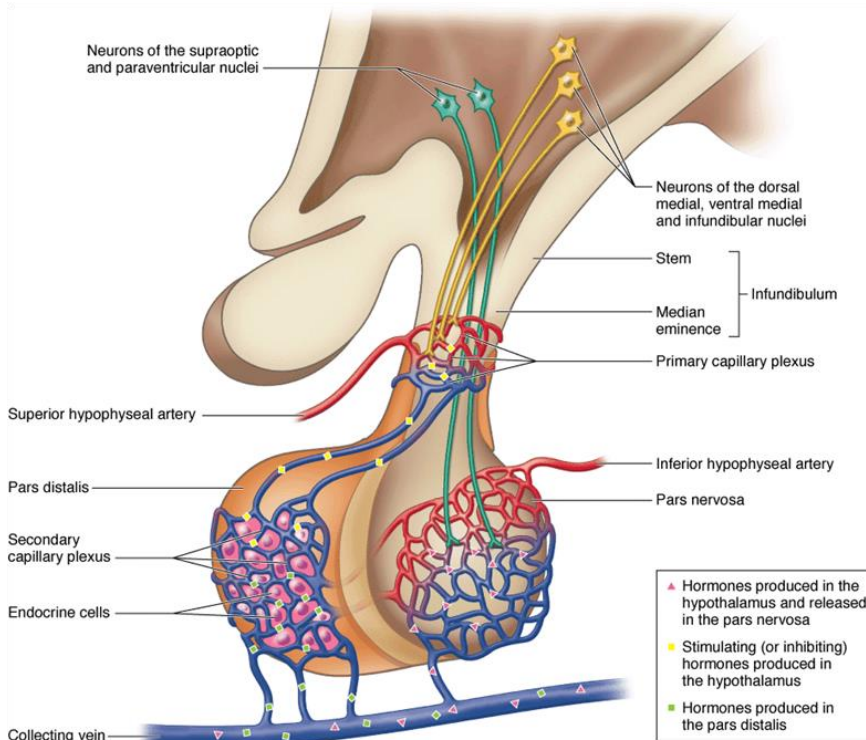
hypotalamická jádra

(produkce „releasing and inhibiting factors“) → axonální transport **do primárního kapilárního plexu** v eminentia mediana (z a. hypophysialis superior) → **vény** (venae portales hypophysiales) → **sekundární kapilární plexus** v adenohypofýze → (v. lobi anterioris → sinus cavernosus → v. jugularis interna)

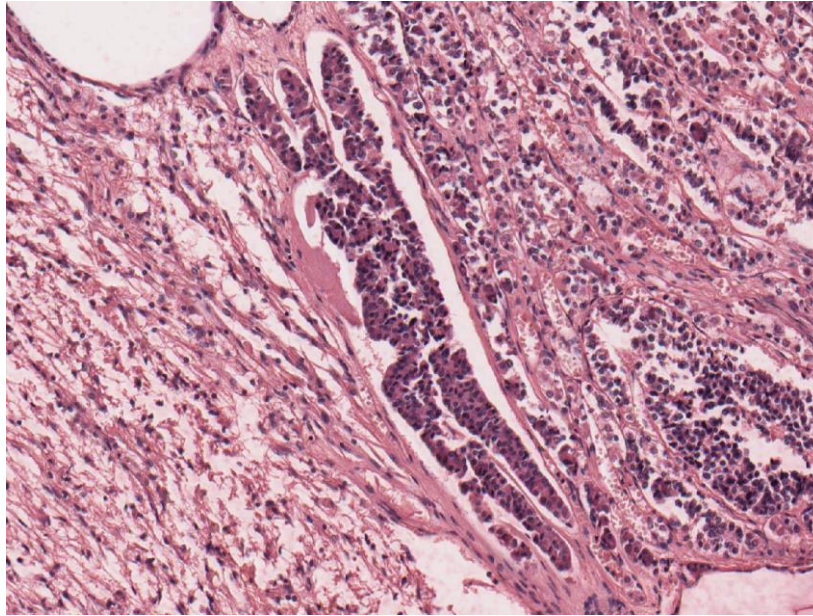
NEUROHYPOFÝZA

hypotalamická jádra

axonální transport **do kapilárního plexu** v neurohypofýze (z arteria hypophysialis inferior) → (v. lobi posterioris → sinus cavernosus → v. jugularis interna)

Neurohypofýza

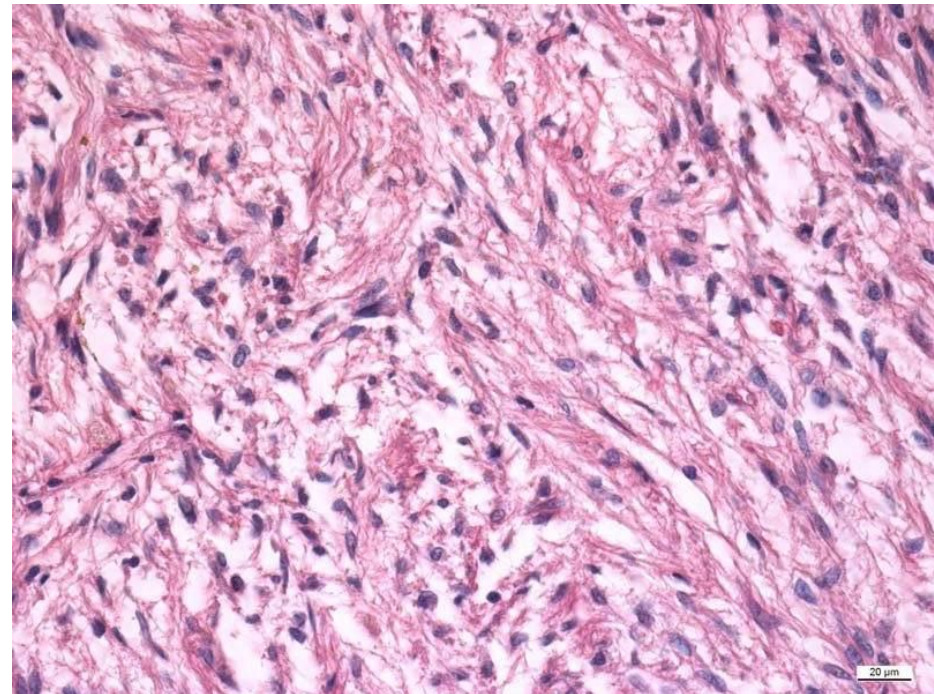
Adenohypofýza

- struktura

- **nemyelinizovaná nervová vlákna** (axony neurosekretorických buněk hypothalamu)
- **pituicyty (neuroglie)**

- funkce

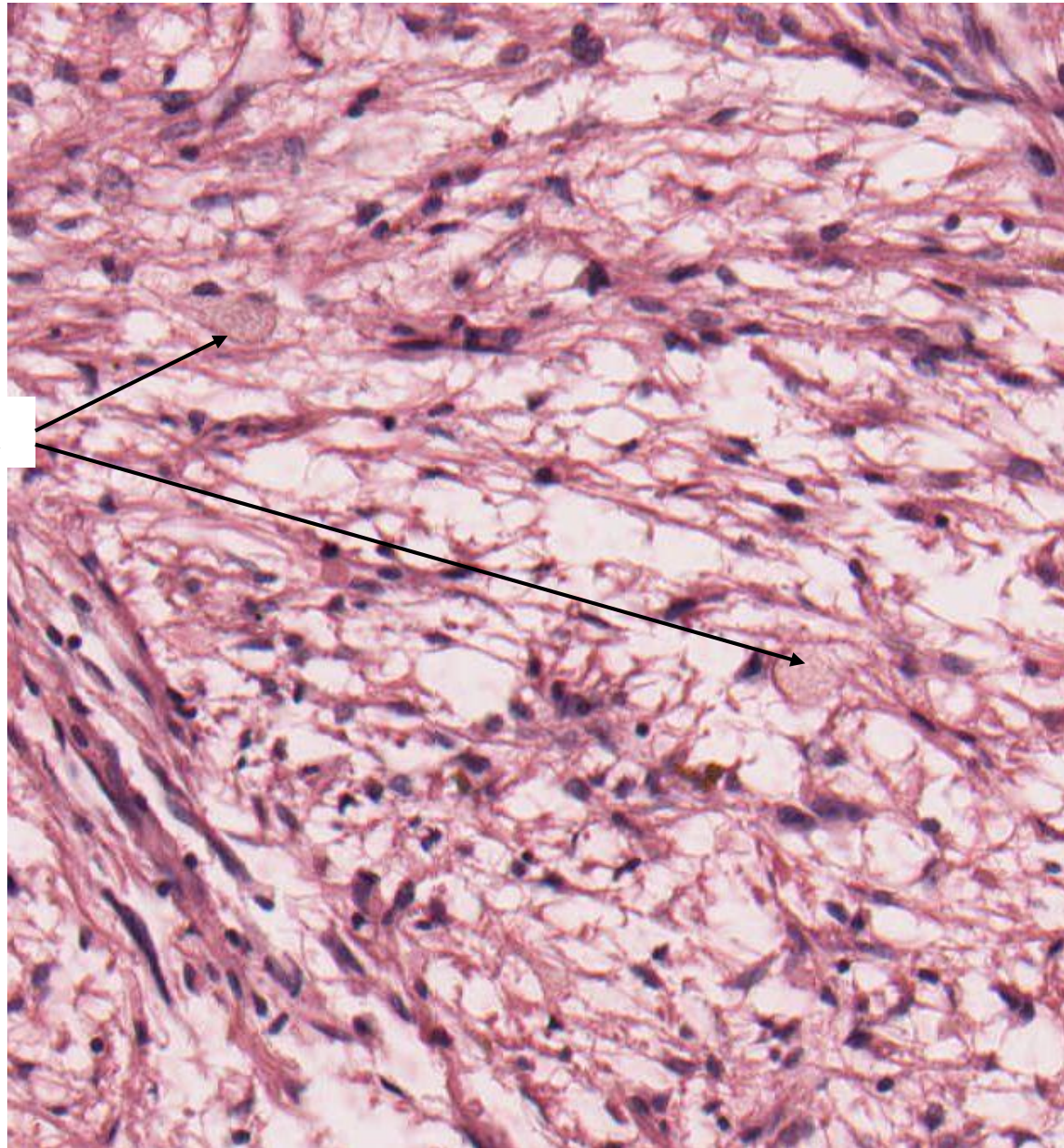
- *oxytocin*
- *antidiuretický hormon* (ADH nebo vasopressin)
- Axony neuronů končí v blízkosti fenestrováných kapilár, které zde tvoří bohatou pletěň. V dilatovaných oddílech konečných částí neuronu se hromadí granula s těmito hormony – Herringova tělíska.

Neurohypofýza

Herringova tělíska

Neurohypofýza

ADH (9 AK)

- ledvinné kanálky (sběrací kanálky) -
↑propustnost pro vodu (aquaporiny)
- onemocnění: diabetes insipidus
– polyurie (až 30 l /den)
- kontrakce hladké svaloviny cév - ↑TK

Oxytocin (9 AK)

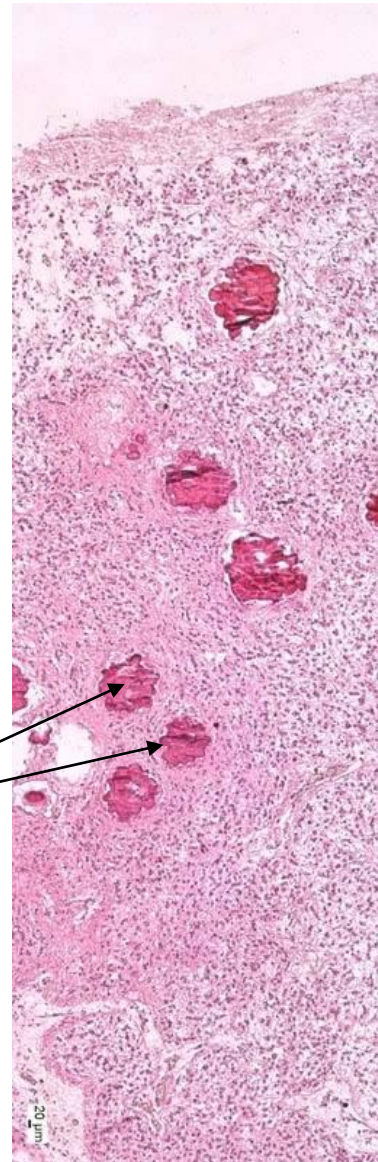
- kontrakce děložní svaloviny během porodu
- ejekce (vypuzování) mléka
- sociální a tělesné chování, sexualita

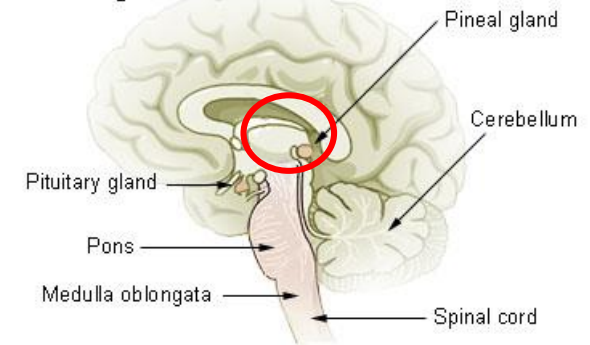

Epifýza (*corpus pineale*)

- obklopena vazivem - pia mater → septa → lalůčky
- trámce buněk nebo shluky buněk
- 2 buněčné typy a nemyelinizovaná nervová vlákna
  - *pinealocyty* (asi 95%, velká, světlá, kulatá jádra)
  - *astrocyty* (glie, tmavá, protáhlá jádra)
  - jak pinealocyty, tak astrocyty mají dlouhé výběžky → “vláknitý vzhled tkáně”
- **acervulus cerebri** (corpora arenacea)
- melatonin

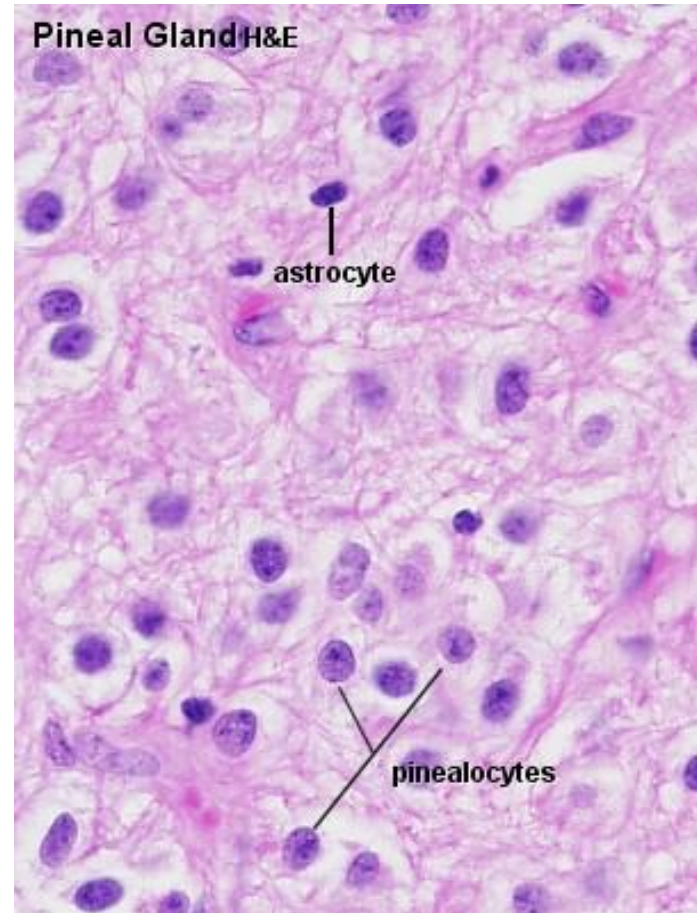

Pituitary and Pineal Glands

Epifýza (*corpus pineale*)

- **melatonin** - ze serotoninu
- má tlumivý účinek na pohlavní žlázy
- světlo má tlumivý účinek na sekreci melatoninu (kolísání sekrece i během dne)
- jaro → více světla → méně melatoninu → zvýšená činnost pohlavních žláz
- chybění melatoninu u dětí → *pubertas praecox*

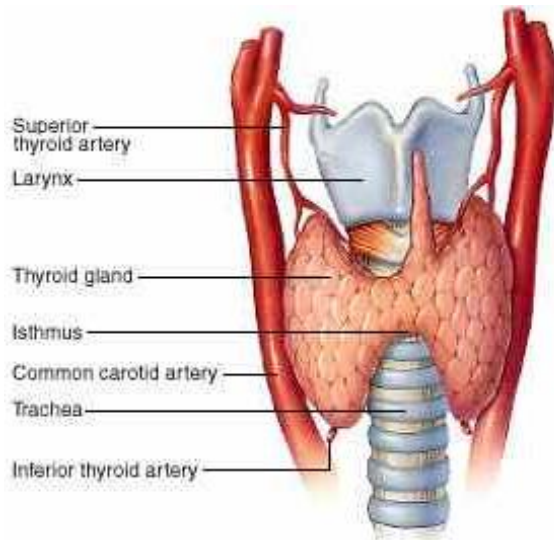

z vývojové biologie – druh atrofovaného fotoreceptoru, „parietal eye“, „třetí oko“

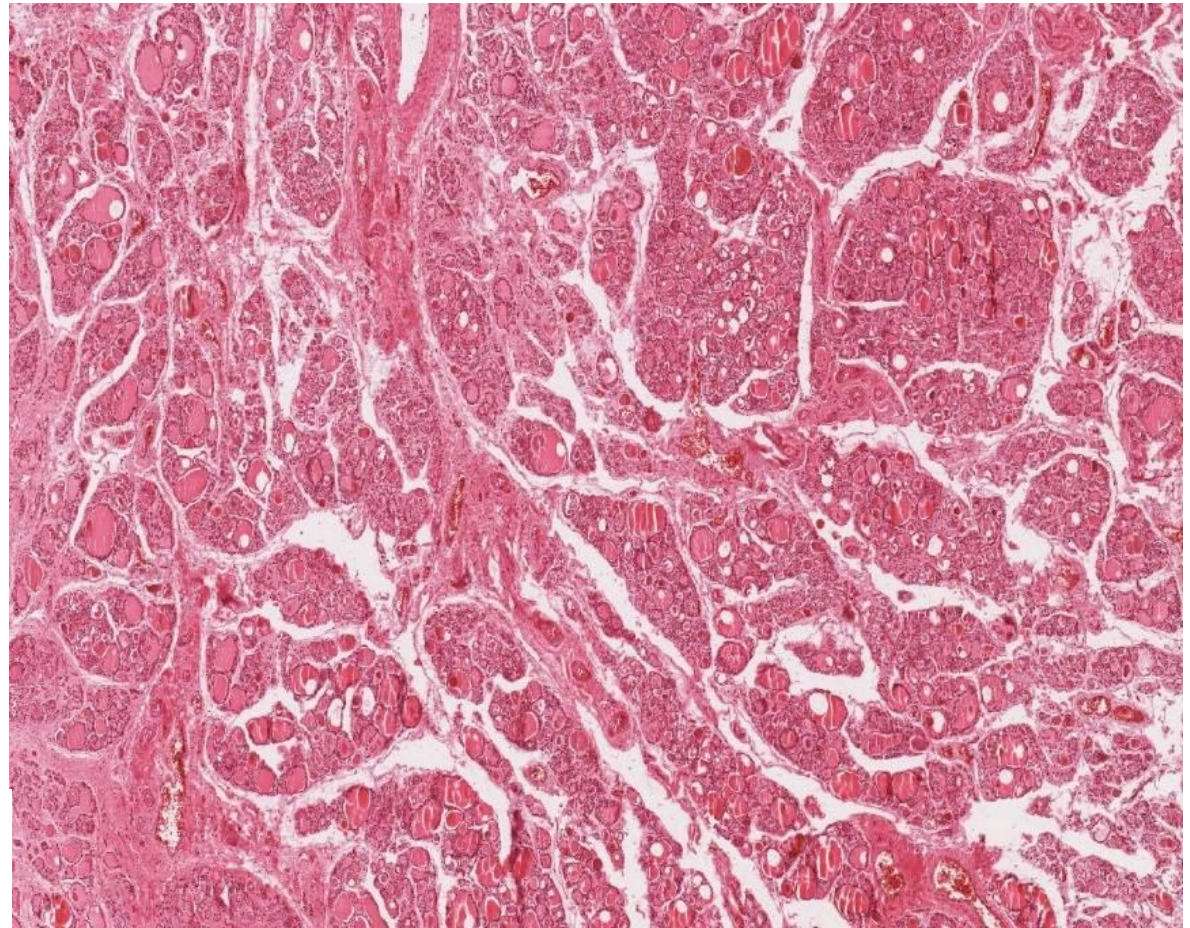

Štítná žláza (*glandula thyreoidea*)

hmotnost :
20 g

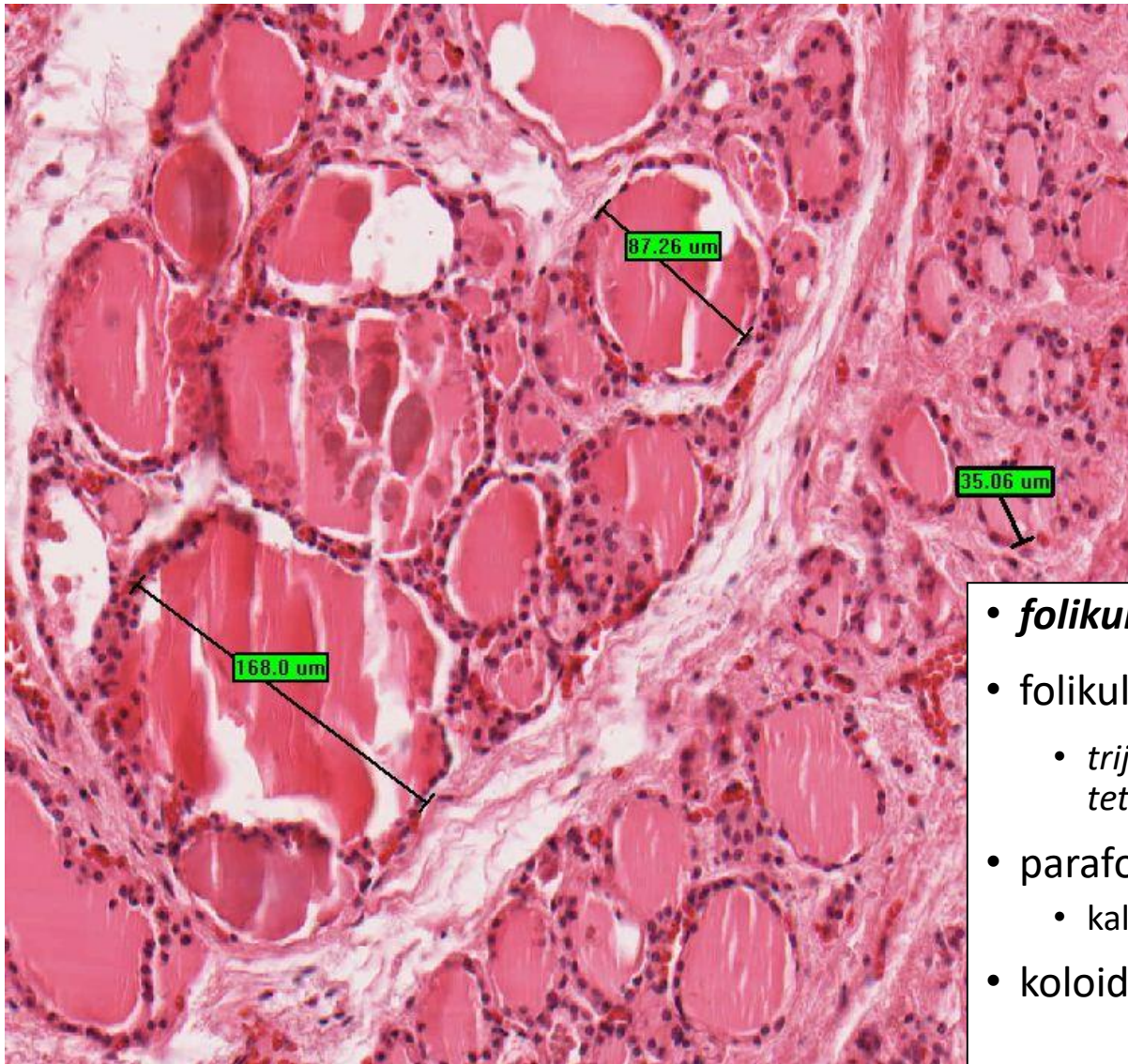
laloky
lalůčky
capsula fibrosa + septa
miliony folikulů s koloidem

folikulární typ endokrinní žlázy

Glandula thyroidea

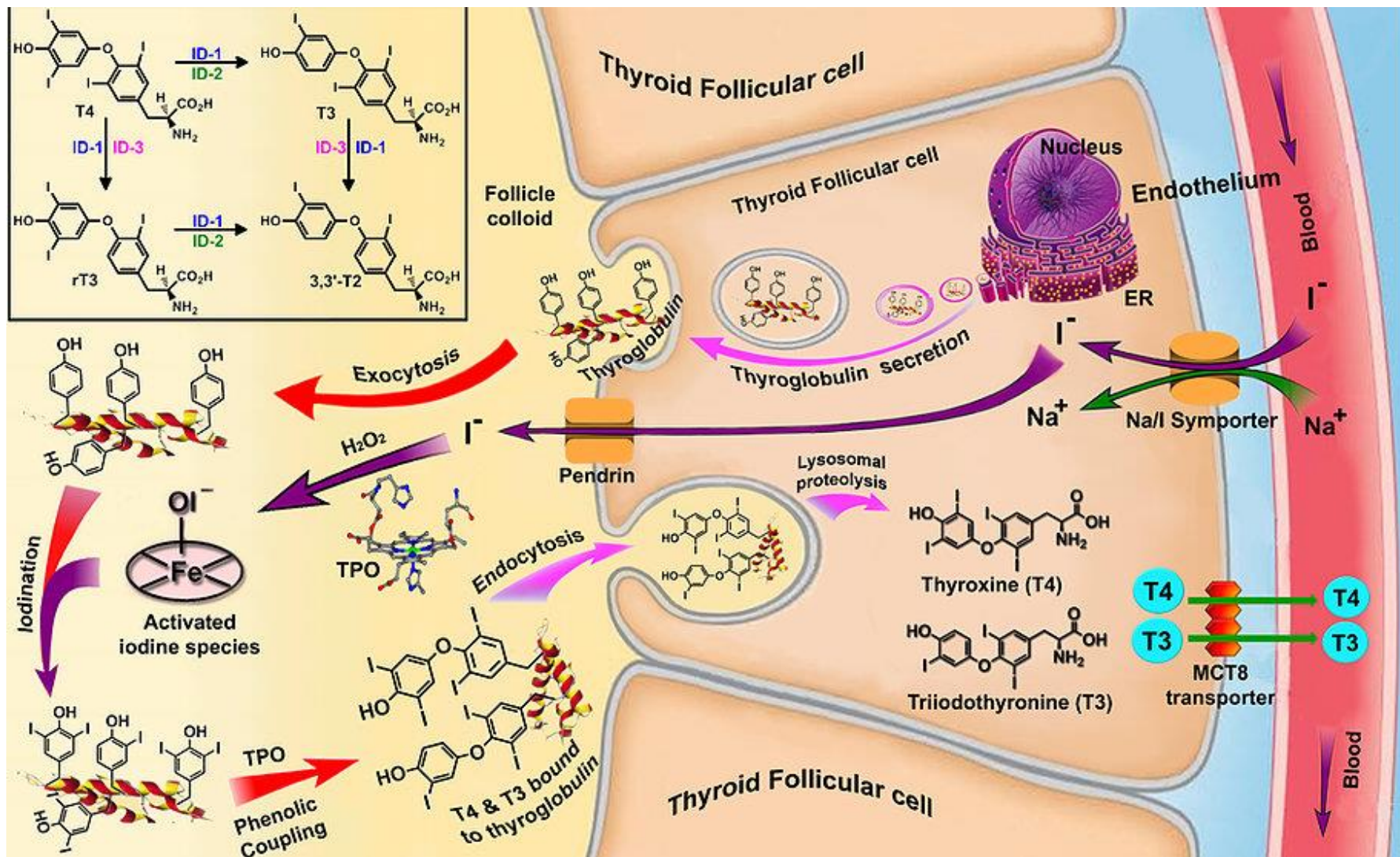
- **folikuly** (50 μm do téměř 1 mm)
- folikulární buňky
  - *trijodothyronin* T_3 a *tetraiodothyronin (thyroxin)* T_4
- parafolikulární (C-buňky)
  - kalcitonin
- koloid s TG

Glandula thyreoidea

Funkce štítné žlázy - syntéza T₃, T₄

koloid

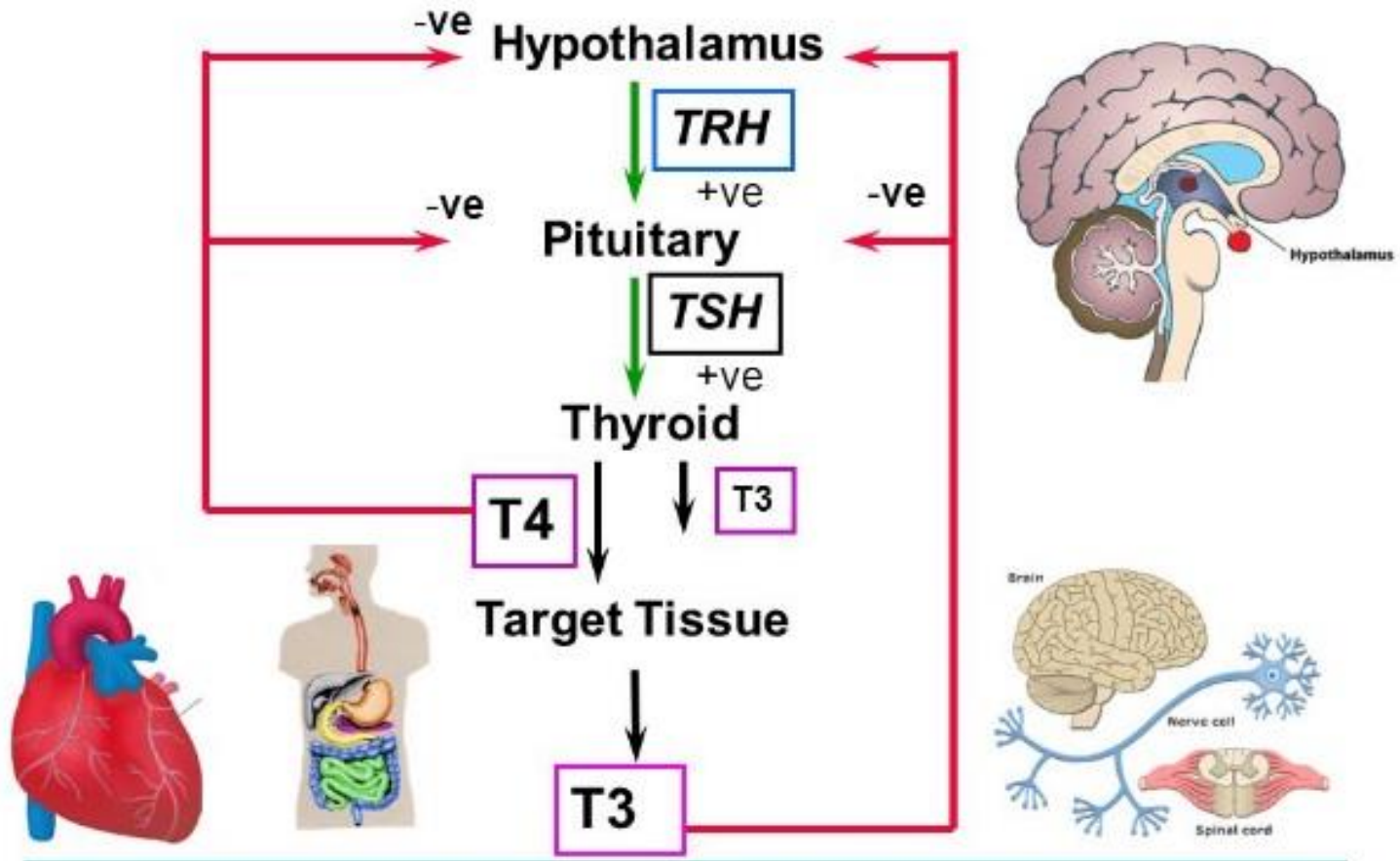
folikulární buňka

kapilára

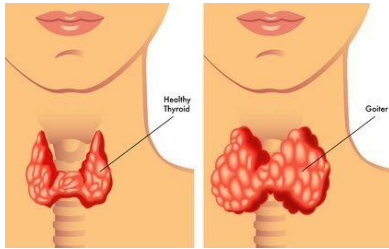
Řízení syntézy T_3 , T_4

Control of thyroid hormone synthesis

Efekt T_3 , T_4 : zvýšené množství mitochondrií v buňkách, ovlivnění bazálního metabolismu

Hypertyreóza (klinika)

struma

Anxiety

Insomnia

Eyelid retraction

Hand tremors

Diarrhea

Weight loss

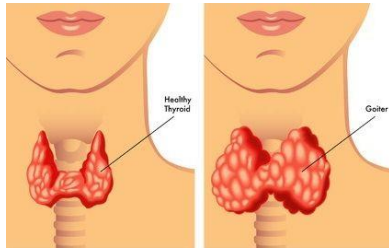
Excessive sweats

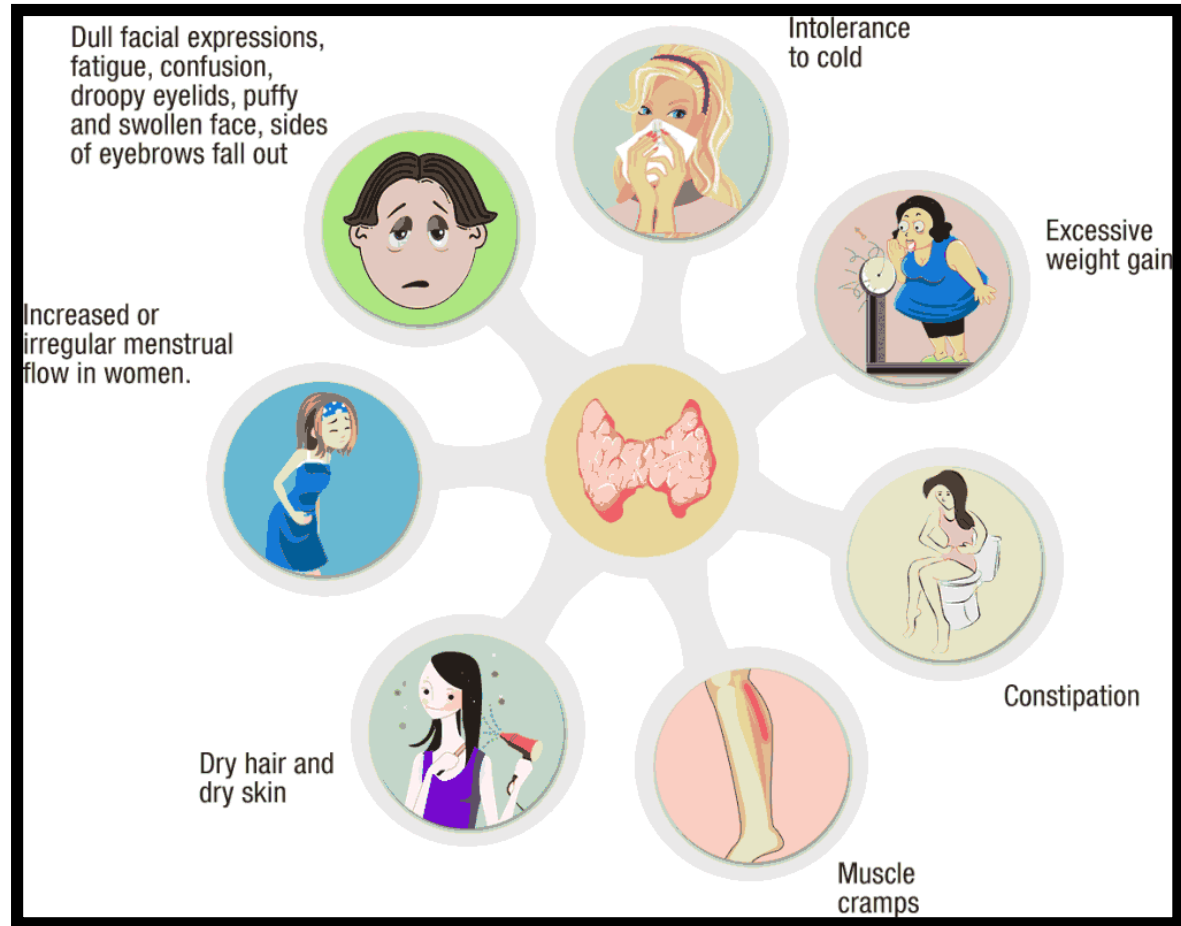
Goiter

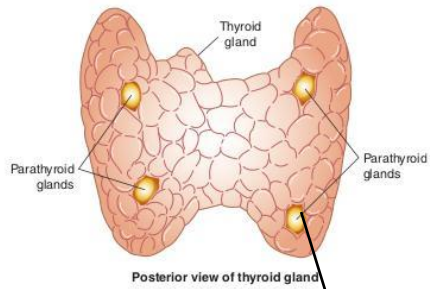
Hypotyreoza (klinika)

struma

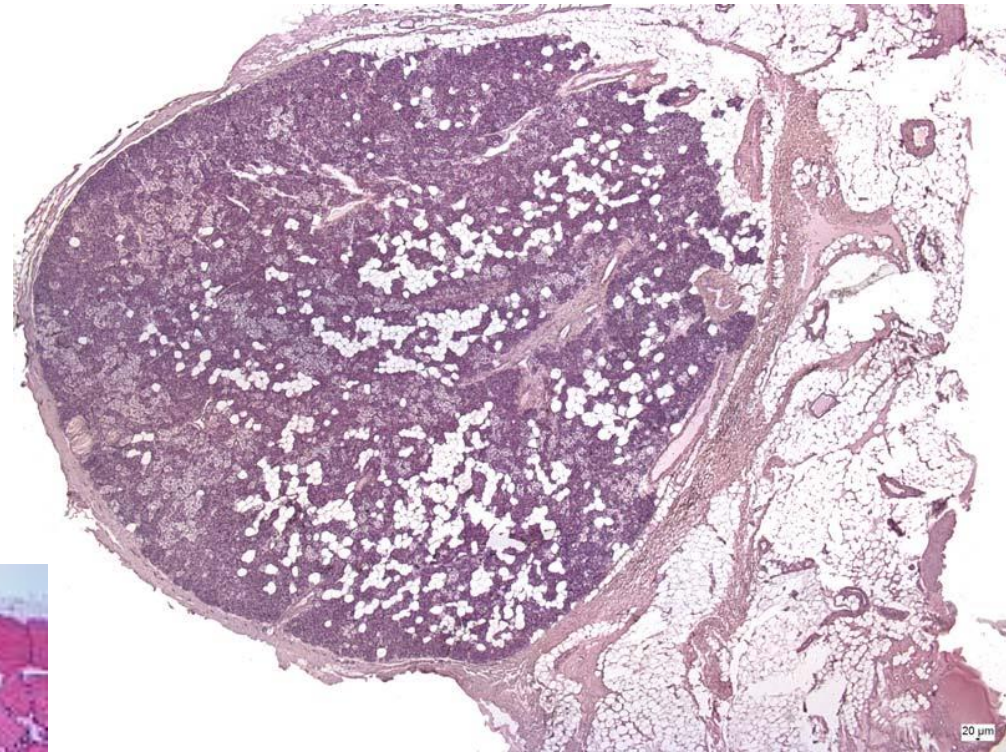

Příštitná tělíska (*glandulae parathyreoideae*)

3-6 mm

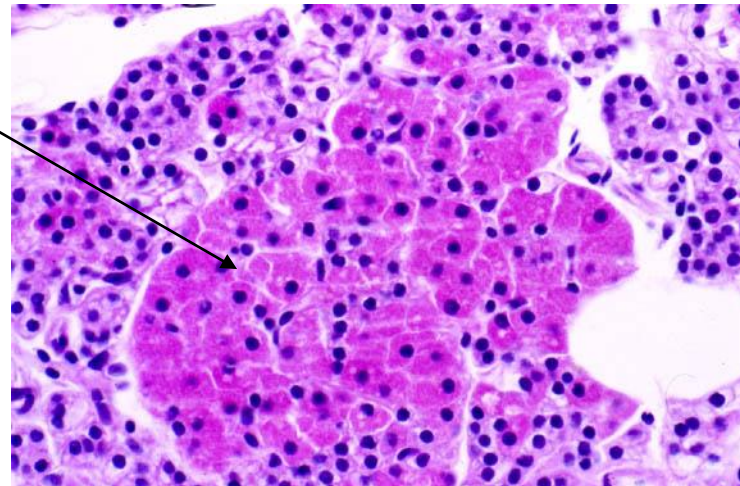
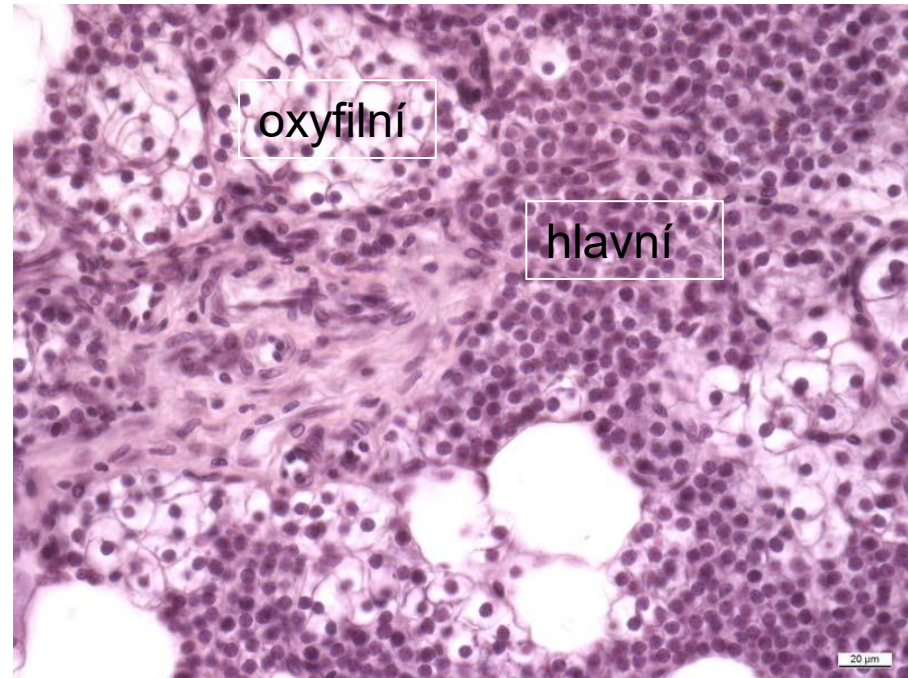
~30 mg

Příštitná tělíska - buňky

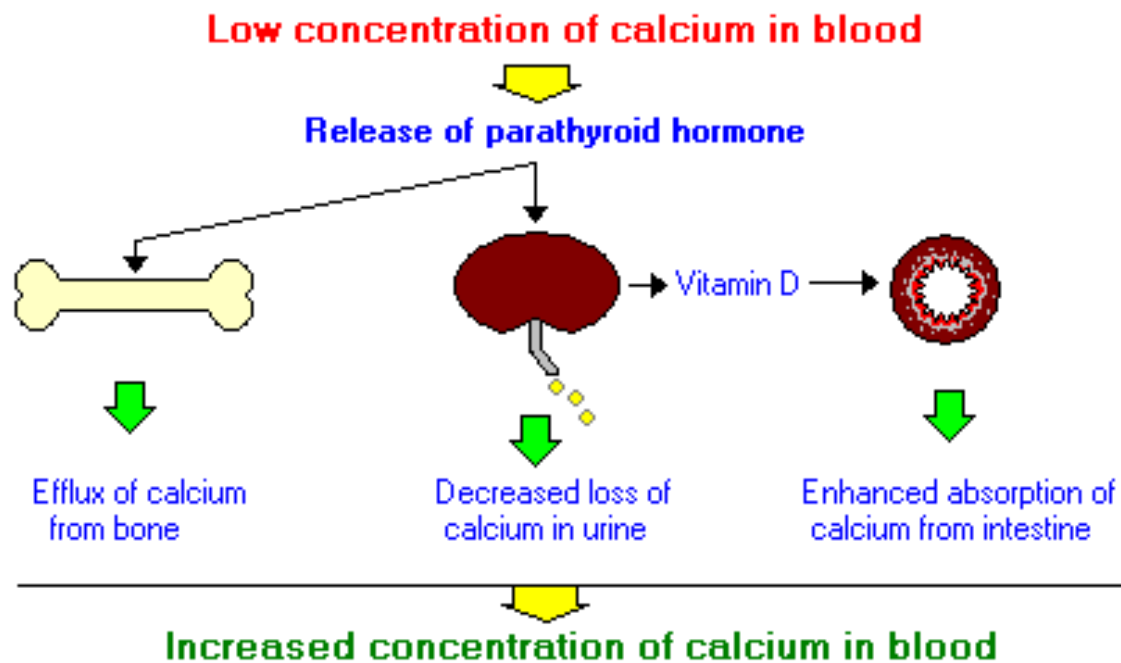
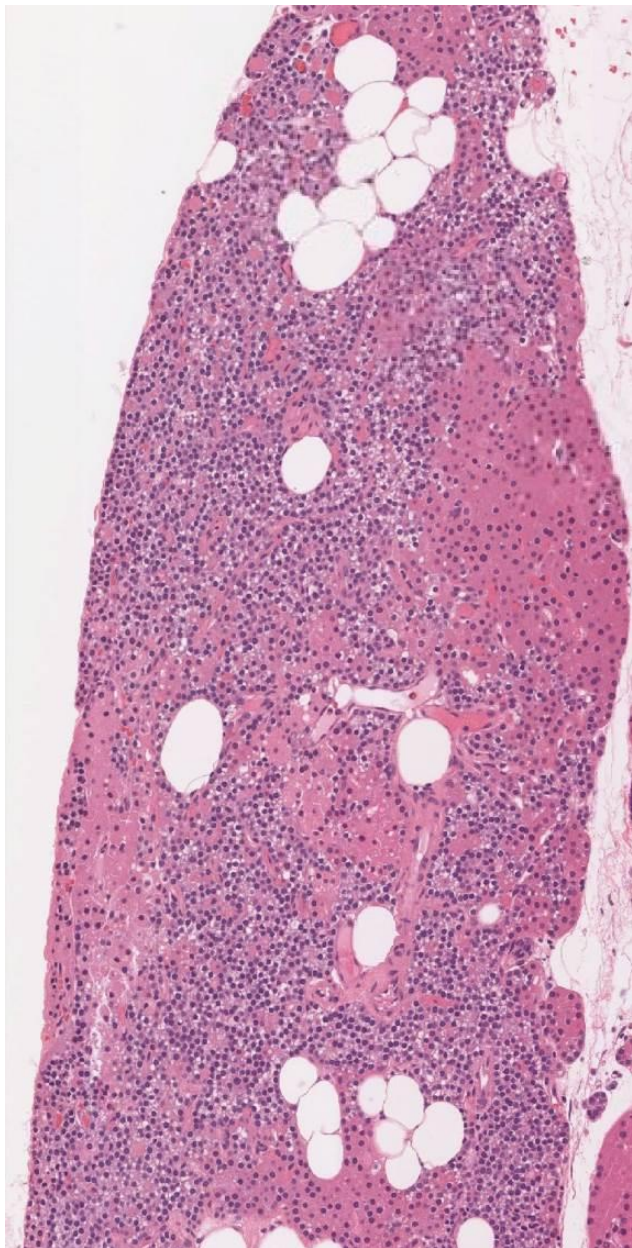
- *hlavní buňky* – nejpočetnější, jsou malé (7-10 μm) s kulatým, centrálně uloženým jádrem a malým množstvím cytoplazmy - produkce **parathormonu** (PTH)
- *oxyfilní buňky* větší, polyedrický tvar, rozloženy jednotlivě nebo ve skupinkách, **cytoplazma** obsahuje velké množství mitochondrií a glykogenu a je silně **eosinofilní** (pokud si buňky zachovají barvitelnost)
- tukové buňky

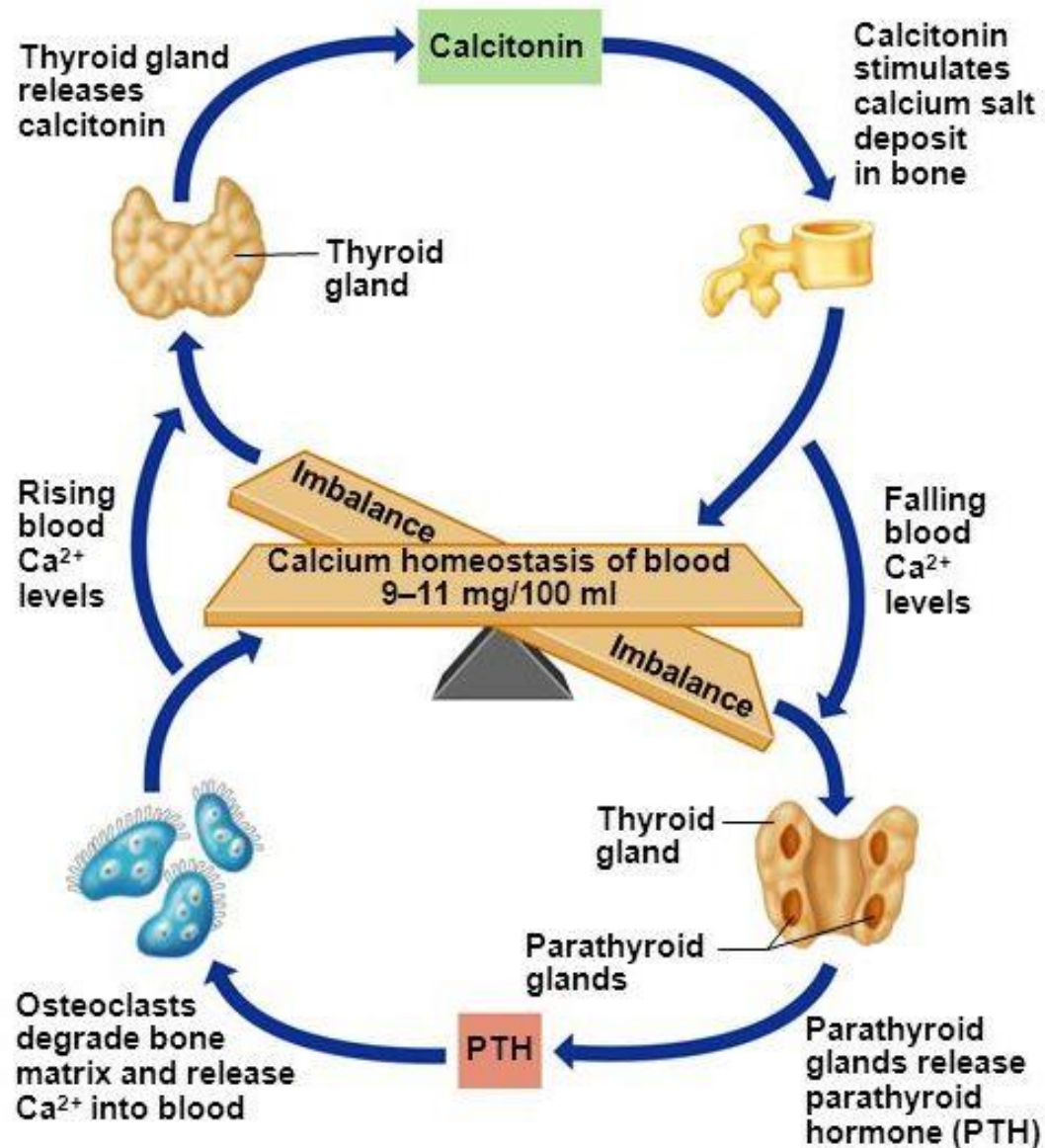

Příštitná tělíska

hlavní buňky : produkce **parathormonu** (PTH) –
regulace hladiny vápníku v krvi

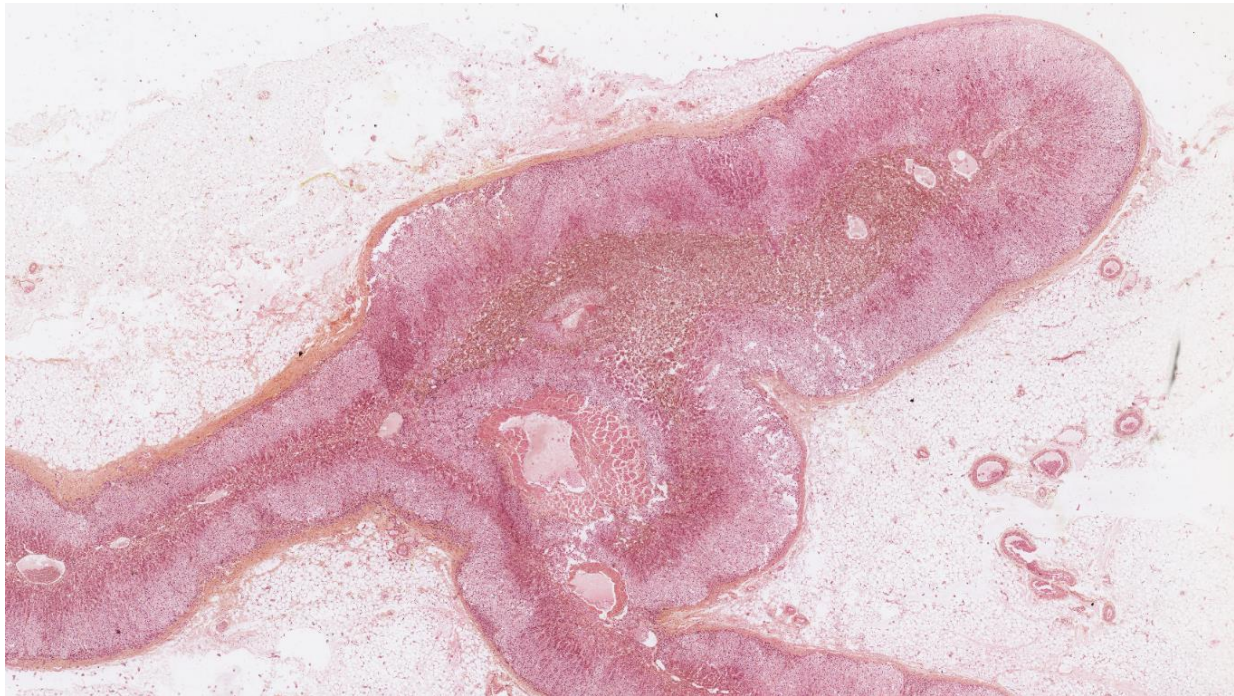
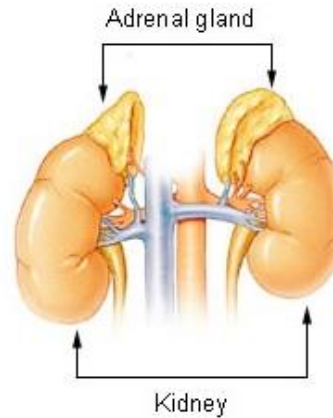

Endokrinní regulace hladiny vápníku v krvi

Nadledvina (*glandula suprarenalis*)

4-6 cm, 8 g společně

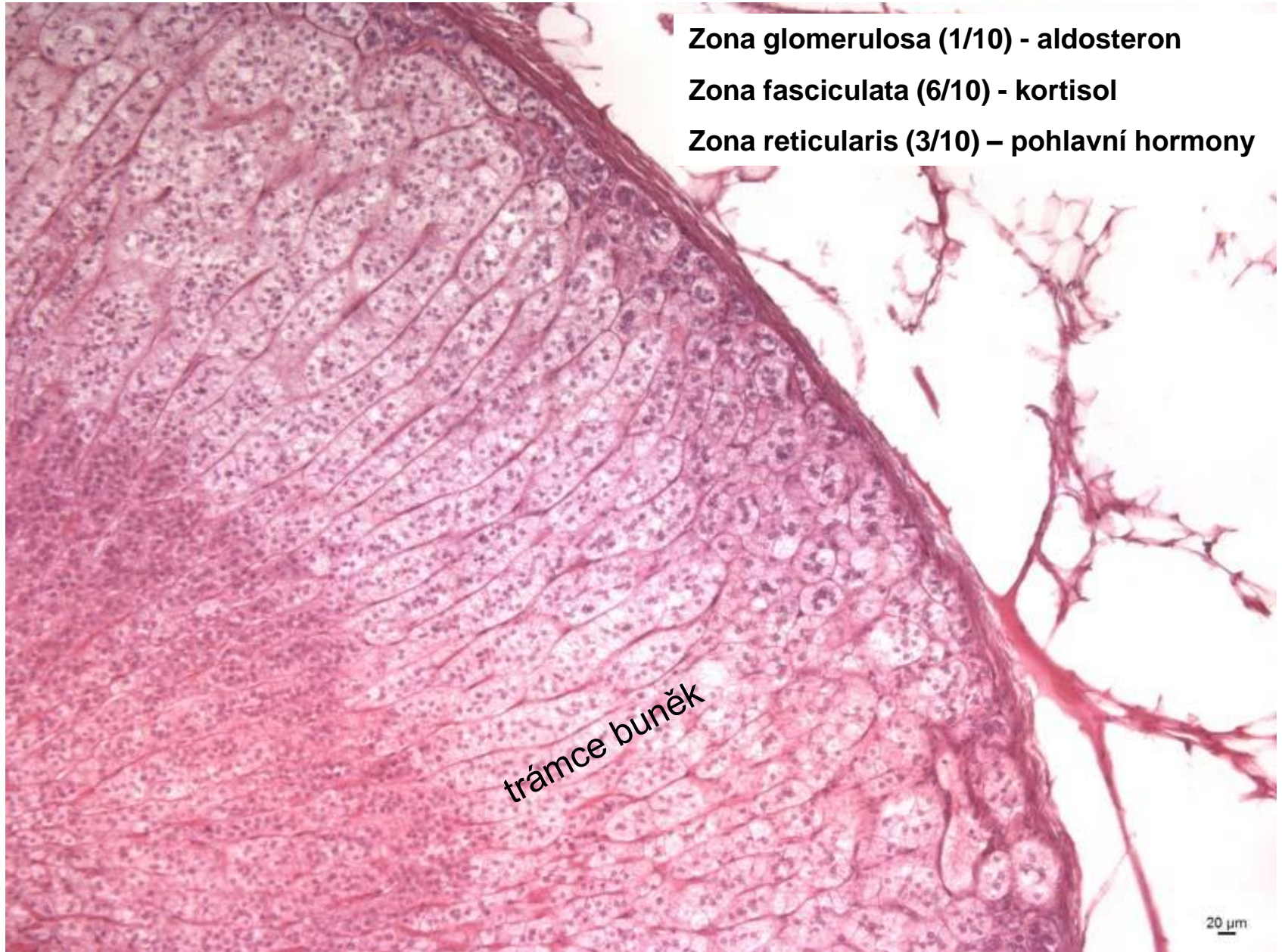

cortex - 80%
medulla - 20%

trámce buněk
opředené sítí kapilár

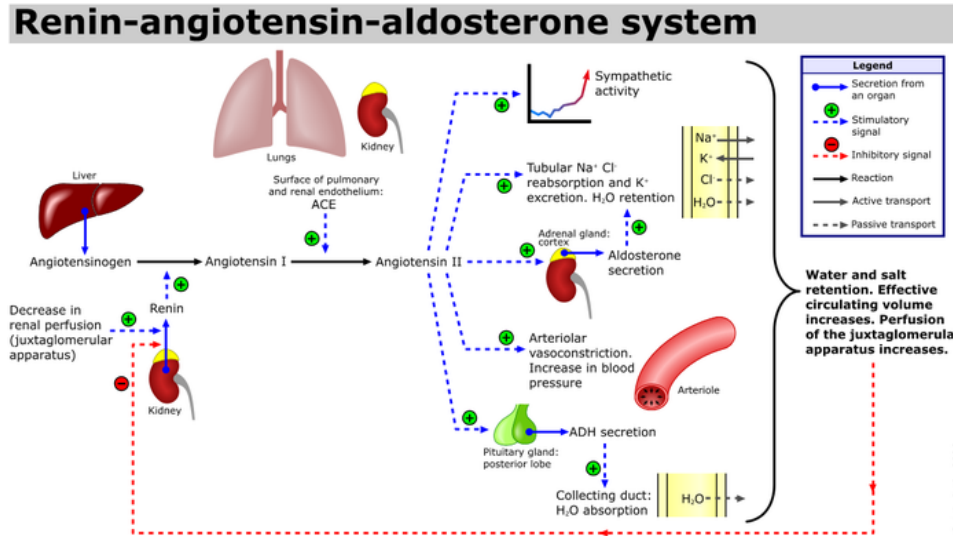

Glandula suprarenalis (cortex) - kortikosteroidní hormony

Glandula suprarenalis (cortex) - kortikosteroidní hormony

- Aldosteron (mineralokortikoid)

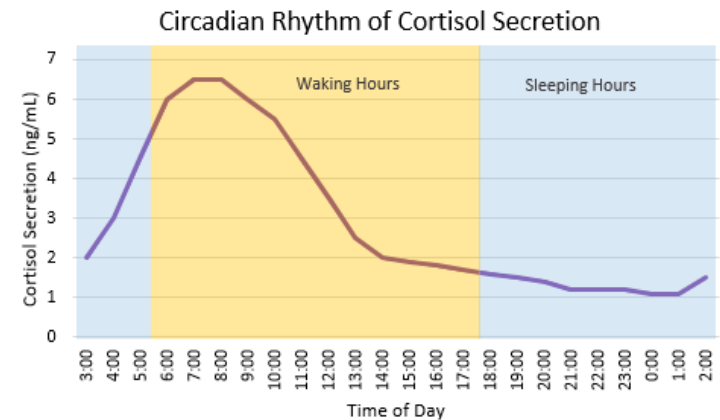
RAAS
systém

- **Kortisol**, kortikosteron, kortison (glukokortikoid)

- řízení z **ACTH** adenohipofýzy, typický stresový hormon
- zvýšení **glykemie**
  - zvyšuje tvorbu glykogenu a jeho ukládání do jater (anabolický účinek)
  - podporuje glukoneogenezu z proteinů, čímž rovněž zvyšuje glykémii
  - hlavní katabolický účinek - rozklad proteinů a snížení jejich tvorby
  - způsobuje redistribuci lipidů

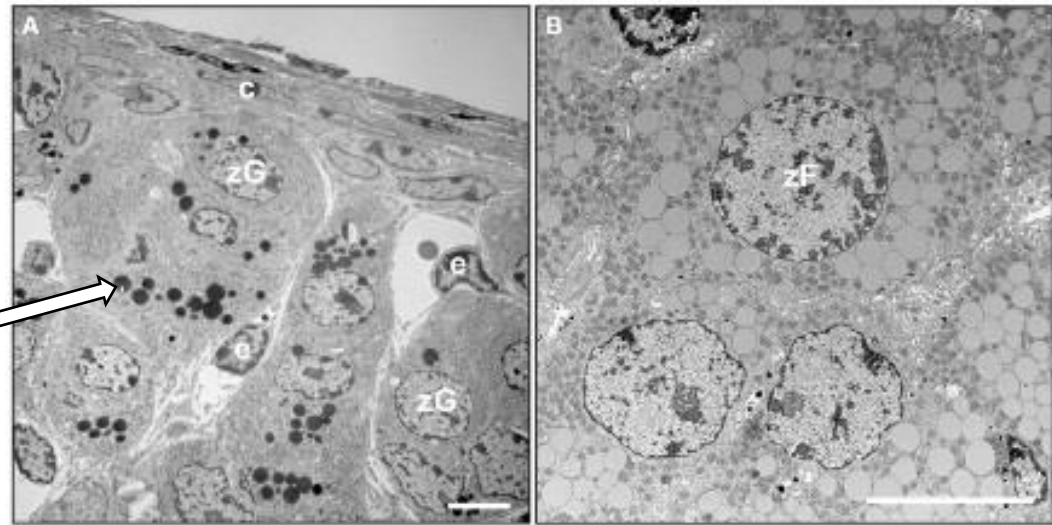
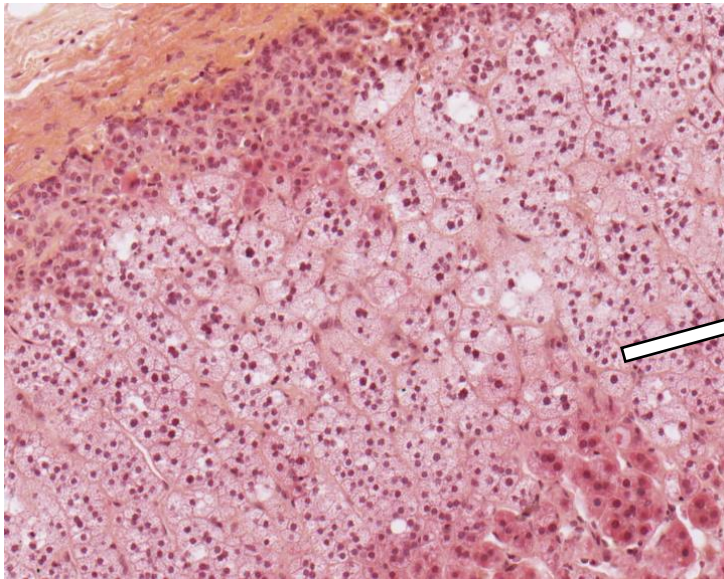
- Pohlavní hormony

- androgeny, estrogeny, progesteron

Glandula suprarenalis

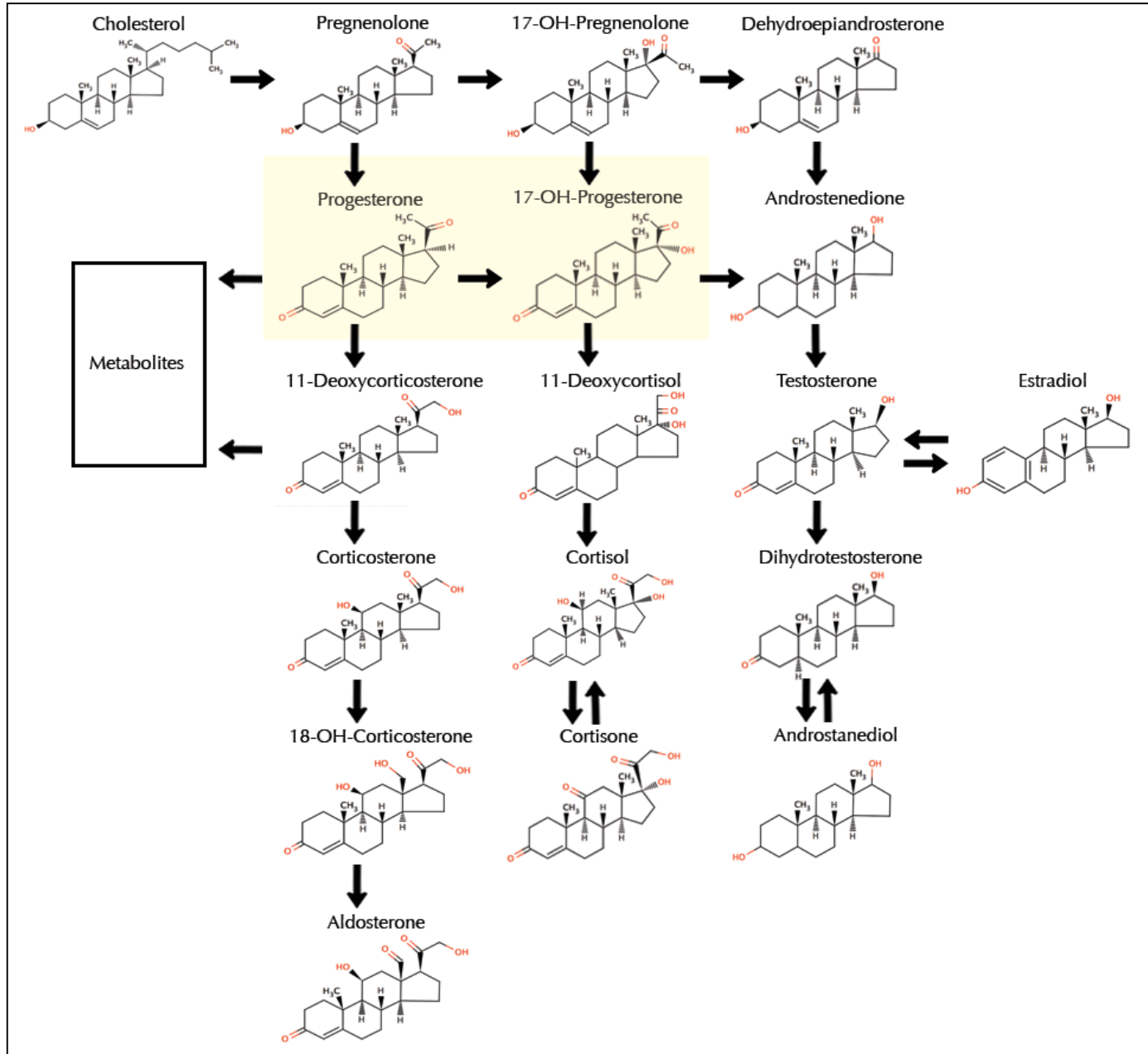

steroidogenní buňky – lipidové kapky (cholesterol), AER, mitochondrie s tubuly

Species	Mouse	Rat	Ferret	Spiny Mouse	Human
Anatomy	cap zG zF X med	cap zG zU zF med	cap zG zI zF zR med	cap zG zF zR med	cap zG zF zR med
CYP17A1 expressed	No	No	Yes	Yes	Yes
Major glucocorticoid	Corticosterone	Corticosterone	Cortisol	Cortisol	Cortisol
Adrenal androgens	No	No	Minimal	Yes	Yes

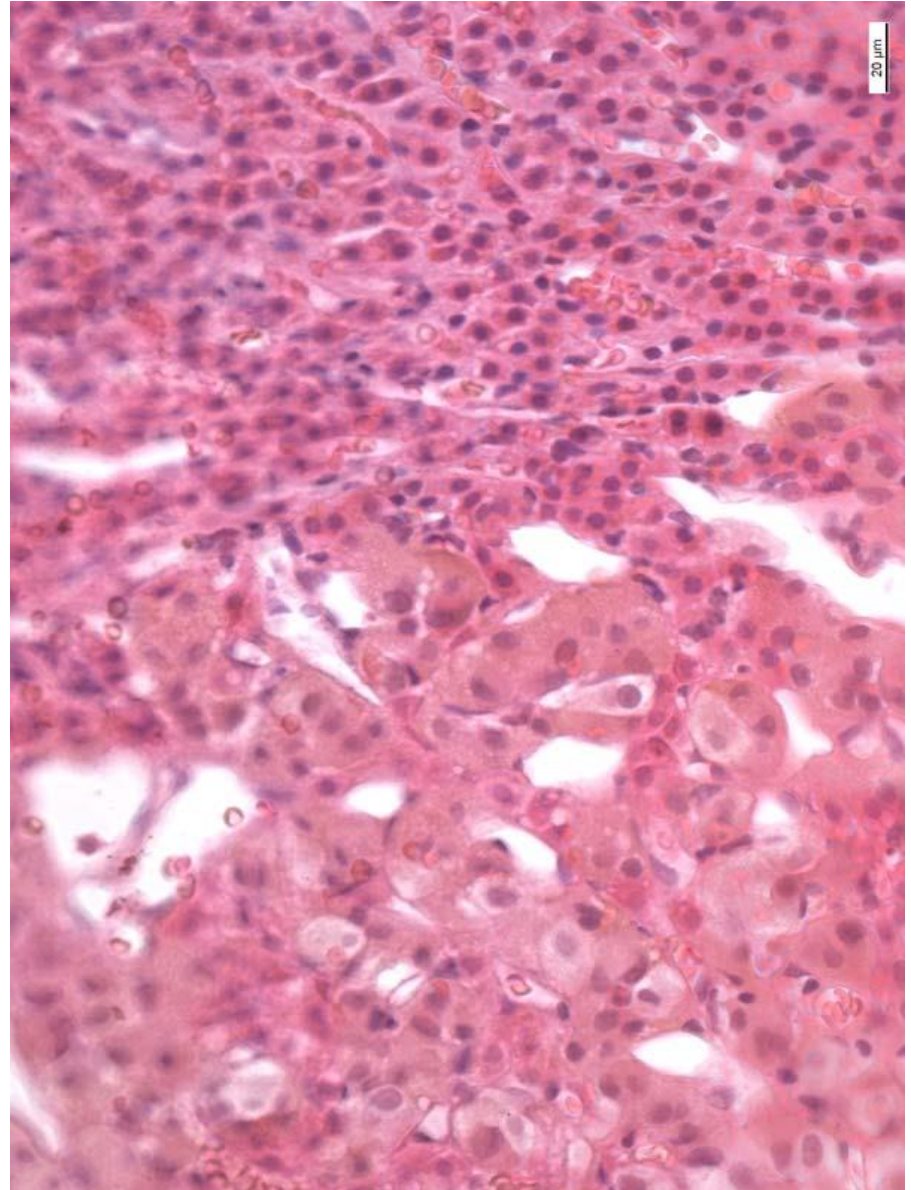

Syntézy steroidů

Glandula suprarenalis - medulla

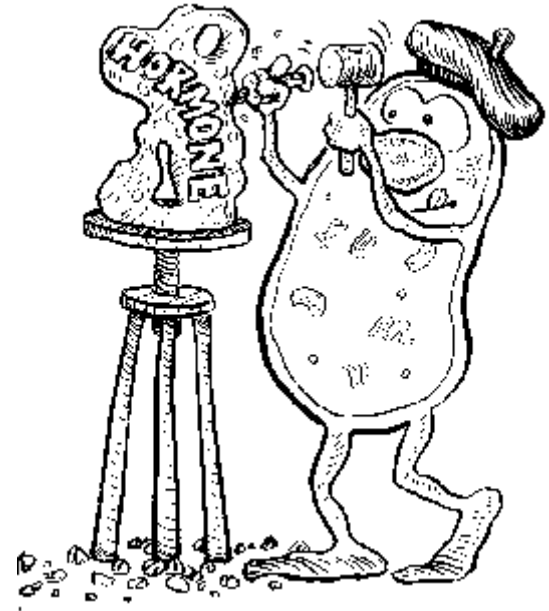
- trámce a ostrůvky buněk uložených v retikulárním vazivu
- **chromafiní buňky** - sekreční granula /obsahující adrenalin nebo noradrenalin/ se barví solemi chromu hnědě, sympatické **gangliové buňky**
- chromafinní buňky jsou inervovány pregangliovými sympatickými vlákny a funkčně korespondují s postgangliovými neurony

Endokrinní systém

- 52. Hypophysis cerebri
- 53. Epiphysis
- 54. Glandula thyreoidea
- 55. Glandula parathyroidea
- 56. Corpus suprarenale
- 23. Pankreas – Langerhansovy ostrůvky

Děkuji Vám za pozornost.
Jana Dumková

otázky a komentáře na:
jdumkova&med.muni.cz